

Poshtovani:

Vash poziv na mrezi za predloge i komentare me je ponukal da vam poshaljem Hrvatski Pravopis – kratak i jasan koji je u prilogu. Bilo bi mi vrlo drago chuti vash komentar.

Srdachan pozdrav iz daleke Kanade,

Dr. Ing. Marian Papich

mmp3@telus.net

HRVATSKI PRAVOPIS

KRATAKI JASAN

Dr. Ing. Marian Papich

SADRZHAI

PREDGOVOR	ii
SMUTNJE FONOLOGIJSKOG PRAVOPISA	iv
HRVATSKI KORENSKI PRAVOPIS	1
PISMO	1
GLASOVI I GLASOVNI SKUPOVI	1
PISANJE VELIKIM SLOVIMA	2
SASTAVLJENO I RAZSTAVLJENO PISANJE RECHI	2
KRATICE	3
TUDJICE	3
PRAVOPISNI ZNAKOVI	4
Tochka	4
Upitnik	5
Uzklichnik	5
Zarez	6
Tochka-zarez	6
Crta	7
Dvotochka	7
Navodniki	7
Polunavodniki	8
Zagrade	8
Trotochka	8
Kosa crta	8
Crtica	9
Apostrof	9
Zvezdica	9
Znak jednakosti	9
Znakovi nejednakosti i podretla	9
Naglaski i znak duzhine	9
Neki drugi pravopisni znakovi	10
POGOVOR	10

PREDGOVOR

Za većinu ljudi koji svakodnevno pišu običnu ekspozitornu prozu sadašnji hrvatski pravopis(i) je nepotrebno kompliciran i nelogičan, te predstavlja stupicu za pogreške i zapreku lakom izražavanju i razmišljanju. Stanje je teško i potreban je logičniji i jednostavniji hrvatski pravopis.

Problem u svim strukama je kad stručnjaci ne vode računa o potrebama svojih mušterija, već samo o svojoj znanosti. Tada znanost postaje sama sebi svrha i cilj, što ne bi smjelo biti s pravopisom. Pismo treba biti sredstvo za komuniciranje i služiti svima, a ne samo stručnjacima za proučavanje. Posljedice su još gore, jer tada ljudi ne mare za pravopis, već pišu prema osobnom nahodjenju, "pishi kako govoriš", a čitatelj zatim "govori kako piše" i krug u kom se nered i zbrka razmnožavaju je dovršen.

Pisanje i govor su dvije različite stvari. Pravopis je ortografska konvencija, dogovor kako preslikati jezik i govor na papir – skup pravila kako pisati, a ne pravila kako govoriti i izgovarati. Pravilo "pishi kako govoriš i čitaj kako piše" ne samo da je loše, već ga je nemoguće dosljedno primijeniti. Nastojanje da se to čini, stalno zahtjeva nova pravila pisanja i stvara nove iznimke. Koliko puta se je hrvatski pravopis promijenio u zadnjih 50 godina?! Pravila pisanja trebaju biti logična i trajna (ili barem trajnija), a govor i izgovor neka se mijenjaju prema okolnostima. Brojna pravila glasovnih promjena (i još brojnije iznimke) bi trebali biti stvar govora i izgovora, a ne pravopisa

Potreban nam je pravopis koji je logičan, što je moguće jednostavniji i sa što manje iznimaka. Izvorni hrvatski korijenski (morfološki ili etimološki) pravopis je mnogo logičniji i pojmovno jednostavniji od fonološkog pravopisa. Korijenski pravopis je stalan jer se pisanje prefiksa, korijena i sufiksa (morfema) ne mijenja prema izgovoru. Suprotno tome, fonološki pravopis sa brojnim glasovnim promjenama, stvara nelogičnu zbrku u pisanju. Ako u pismu govornog niza (rečenice) ne bilježimo glasovne promjene, zašto bi ih bilježili u riječima i to sa brojnim iznimkama? Npr. "obogatit ćete se" ne pišemo "obogatitete" (kao u srpskom pravopisu), ali pišemo posvojni pridjev od pisac, pišchev; ili prezent od kosati, koshchem; ili dativ od streha, stres; ili plural od list, lishche; ili sudac, suci. Tu se morfemi gube i to nije niti logično niti lijepo. Treba naučiti stotine takvih primjera da bi se pisalo prema pravilima bez pogrešaka.

Zato treba prihvatiti izvorni hrvatski korijenski pravopis koji je jednostavniji i logičniji od fonološkog, te pisati ekavsko-ikavski. Tim izborom nije isključena mogućnost govora ekavicom, ikavicom, jekavicom ili ijekavicom, te raznim narječjima. Isto tako, sva pravila glasovnih promjena (vokalizacija, palatalizacija i dr.) ostaju nepovrijeđena, samo nisu u pravopisu (u pisanju) već u govoru i izgovaranju riječi. Takav pristup će poticati nove fonološke studije i obogatiti hrvatski jezik. Zašto ne bismo **pisali logično i jednostavno, i govorili tako da nas drugi razumiju?**

Pri izboru pravopisa treba prihvatiti sljedeća načela i smjernice:

- Pravopis treba služiti svima, a ne samo znalcima.
- Pravopis treba biti trajan, a ne promjenljiv od izdanja do izdanja.
- Pravopis treba biti logičan i jednostavan.
- Pravopis treba biti sveobuhvatan sa što manje iznimaka.

Kad bi pravopis bio napisan prema tim kriterijima, morfonologijska pravila bi bila usvojena dosljedno i striktno.

Glede slovopisa (grafije), nefonemski slovopis i dvoslovni grafemi ch, dj, lj, nj, sh, i zh su praktičniji nego fonemski slovopis i jednoslovni grafemi sa dijakritičkim znakovima, jer u njima dolaze samo slova koja postoje u svim latinичnim jezicima i u svim kompjuterskim programima. Međutim, to nije toliko važno, pa bi fonemski slovopis i grafemi sa dijakritičkim znakovima mogli također služiti u hrvatskom pisanju. Puno važnije je pitanje pravopisa (ortografije).

Navike je teško mijenjati i mnogi su instinktivno protiv promjena, ali kad uvide prednosti boljeg pravopisa lakše će ga prihvatiti. Na tome treba raditi. Bez toga, ljudi će i dalje lutati dezorijentirani, djelovati na bazi osjećaja i emocija umjesto razuma i logike, i rasipati snage na male nesuglasice. Pravopis(i) će se i dalje mijenjati od izdanja do izdanja, a mi ćemo biti sve manje pismeni.

SMUTNJE FONOLOGIJSKOG PRAVOPISA

IZMENJIVANJE GLASOVNIH SKUPOVA IJE, JE, E, I

rijech, rjechnik; vijest, vjesnik; lijep, ljepshi; lijepiti, ljepilo; vrijeme, vremena, vremenski; primijetiti, primjetan, primjedba; ocijeniti, ocjena, ocjenjivanje; dio, dijela, djelich; crijep, crepich; prijepis, prepisati; prijevoz, prevoziti; prijelaz, prelaziti; dijete, djeteshce, djeteta; sijeno, sjenik; tijelo, tjelesa; vijek, vjekovi; svijet, svjetovi; sjechi, sijechem; zhivjela, zhivjelo, zhivio; cijel, cio; vidjeti, vidjela, vidio; lijet, letio; umjeti, umijem; umrijeti, umrem; smjeti, smijem; donijeti, donesem; brijeg, bregovi; Nijemac, Njemica; i nmoga druga smenjivanja ije/je/e/i.

VOKALIZACIA

Zamenjivanje l na kraju sloga sa o:

mislilac, mislioca; mislioci, mislilaca; kopao, kopali; delao, delali; radio, radili; muchio, muchili; zao, zli; ugao, ugla; itd.

PALATALIZACIA

Zamenjivanje suglasnika k, g, h izpred e, i, u sa ch, zh, sh:

junak, junache; rak, rachich; momak, momchurina; vrag, vrazhe; drug, druzhe; krug, kruzhich; noga, nozhurina; duh, dushe; muha, mushica; mijeh, mjeshurina; itd.

SIBILARIZACIA

Zamenjivanje suglasnika k, g, h, izpred i sa c, z, s:

junak, junaci; majka, majci; zadatak, zadatci, zadaci; zadak, zadaci zatci; (ali veliki, toliki); vrag, vrazi; pruga, pruzi; jaruga, jaruzi; suprug, supruzi; (ali dragi, dugi, mnogi); orah, orasi; snaha, snasi; streha, stresci; zapuh, zapusi; duh, dusi; (ali tihi, muhi); itd.

JOTACIA

Stapanje suglasnika s glasom j: cj, dj, gj, hj, kj, lj, nj, sj, tj, zj:

zec, zechevi; stric, strichevi; klicati, klichem; micati, michem; naricati, narichem; mlad, mladji; glad, gladju; grozd, grozhdje; glodati, glodjem; blag, blazhi; dug, duzhi; Bog, Bozhji; lagati, lazhem; tih, tishi; jahati, jashem; mahati, mashem; puhati, pushem; jak, jachi; lak, lakshi; plakati, plachem; rikati, richem; skakati, skachem; dalek, dalji; paliti, paljevina; piliti piljevina; sol, solju; taliti, taljiv; tanak, tanji; puniti, punjenje; roniti, ronjenje; zelen, zelenju; goniti, gonjah; visok, vishi; pisati, pishem; risati, rishem; nositi, noshen; brusiti, brushen; kositi koshah; brat, bracha; list, lishche; cvijet, cvijeche; smrt, smrchu; ljut, ljuchi; platiti, plachen; nizak, nizhi; brz, brzhi; lizati, lizhem; mazati, mazhem; voziti, vozah; opaziti, opazhen; itd. Slichno i debeo, deblji; grm, grmlje; grob, broblje; rob, roblje; snop, snoplje; zdrav, zdravlje; glup, gluplji; zhiv, zhivlji; itd.

JEDNACHENJE SUGLASNIKA PO ZVUCHNOSTI

Zagreb, Zagrepchani; obichan, opchi; Rab, Rapski; zubac, zupci; vrabac, vrapci; klub, klupski; substrat, supstrat;
sladak, slatka; gladak, glatka; predak, pretci, preci; zadak, zatci;
bogac, bokci; drugi, drukchiji;
ridj, richka; omedjak, omechka;
nizak, niska; dolazak, dolasci;
tezhak, teshka; stozhac, stoshci;
top, tobdjija;
svat, svadba; ploviti, plovidba;
svaki dan, svagdanji;
svjedochiti, svjedodjba;
s Bogom, zbogom;
za dushu, zaduzhbina;
pod predsjednikom, potpredsjednik;
bez perspektive, besperspektivan; bez kuche, beskuchnik; bez smisla, besmisao; seliti iz, iseliti;
itd. Broj iznimaka je jednako tako velik.
Po fonetskom pravopisu Latinski prefiksi ab, ad, ob, sub, ... postaju ap, at, op, sup, ...
Npr.: apsolutan, apsolvirati, apsorpcija, apstinencija, apstraktan, apsurd, ...
athezija, atresa, atsorbat, atsorvent, atsorpcija, ...
opservacija, opsesija, opskuran, opsolentan, opstinantan, opstrukcija, ...
supsidacija, supskripcija, supsonichki, supstancija, supstitucija, supstrat, suptilan, suptrakcija,
suptropski, ... itd.

JEDNACHENJE SUGLASNIKA PO MESTU TVORBE

pas, pashche; pisac pishchev; kosati, koshchem; bijesan, bjeshnji; misao, mishlju; nositi, noshnja;
kazniti, kazhnjiv; paziti, pazhnja; voziti, vozhnja;
listje, lishtje lishche; grozdje, grozhdje;
izchushkati, ishchushkati; izharati, isharati;
hiniti, himba; stan, stambeni; prehrana, prehrambeni; obrana, obrambeni;
pechem, peku;
mijeh, mjeshchich; trbuh, trbushchich; dah, dashchem; drhtati, drshchem; orah, orashchich; itd.

GUBLJENJE SUGLASNIKA

otac, oca; sudac, suca; redak, reci; metak, meci; mladac mlaci; mlatac, mlaci; hrvatshtina,
hrvashtina; mjesto, mjesni; kost, kosni; nuzhda, nuzhni; izzhivljavanje, izhivljavanje; izseliti,
iseliti; petdeset, pedeset; bezzhichni, bezhichni; bezzhivotan, bezhivotan; razzhariti, razhariti; itd.

MEDJUSAMOGLASNICHKI SUGLASNIK J

Lujzijana, Dijana, Marija, Andreja, Italija, Austrija, Azija, financija, kutija, radija, dijakritichki,
dijapozitiv, dijaspora, higijena, hijeroglif, orijent, pijetet, korijen, dijeta, Darijo, Marijo,
Mijodrag, Mijo, sijo, pijuk, trijumf, milijun, radiju, studiju, ... i mnogi drugi suvishni j.

HRVATSKI KORENSKI PRAVOPIS

PISMO

U Hrvatskom jeziku se rabi Latinichna abeceda sa sledechim slovima: Aa, Bb, Cc, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii, Jj, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Qq, Rr, Ss, Tt, Uu, Vv, Ww, Xx, Yy, Zz.

Izgovor i imena tih slova su: a, be, ce, de, e, ef, ge, ha, i, je, ka, el, em, en, o, pe, kve, er, es, te, u, ve, dvove, iks, ipsilon, ze.

Shest glasova se pishu dvoslovima: ch, dj, lj, nj, sh i zh.

GLASOVI I GLASOVNI SKUPOVI

Slozhenim slovom ch se pishu glasovi “tvrdo” ch (chelo) i “meko” ch (chelav).

Slozhenim slovom dj se pishu glasovi “tvrdo” dj (djep, djamia) i “meko” dj (djak, Djuka).

Suglasnik j se ne pishe izmedju samoglasnika i-a, i-e, i-o, i-u, (kutia, dieta, radio, spiun).

L se ne zamenjuje sa o na kraju sloga (chul, posal, uchilnica, mislilci).

Suglasniki k, g, h se ne zamenjuju susglasnikima ch, zh, sh (rakich, krugich, muhica).

Suglasniki k, g, h se ne zamenjuju susglasnikima c, z, s (junaki, jarugi, strehi).

Zvuchni i bezzvuchni (nezvuchni) suglasniki se ne menjaju u svoje parnjake (Rabski, obchi, nebce, podpis, podpredsednik, drugchiji, ridjka, nizko, tezhko, biljezhka, topdjia, domorodka, svakdanji, svedochba, sbogom, zadushbina, primetba, svatba, zhenitba).

Suglasnik s se ne menja u sh (nosnja prema nositi; piscev prema pisac, listje prema list).

Suglasnik z se ne menja u zh (kaznjiv prema kazna; pazljiv prema paziti, grozdje prema grozd,).

Suglasnik n se ne menja u m (hinba prema hiniti, stanbeni prema stan, obranbeni prema obrana).

Suglasniki d i t se zadrzhavaju u rechima kao sudci, otci, dobitki, gospodshtina, hrvatshtina, nuzhdni, mestni, kazalishtni, godishtnji, rastla, petdeset, shestdeset, i dr.

Suglasnik z se zadrzhava u rechima kao izsharati, razshiriti, bezzhichni, i dr.

U doslednom pisanju korenskim pravopisom ne biljezhi se jotacijsko stapanje suglasnika s glasom j (cj, dj, gj, hj, kj, lj, nj, sj, tj, zj). Medjutim, kako je navike tezhko menjati, neki che tezhe prihvatiti korensko pisanje bez jotacie. Osobe s fleksibilnijim umovima kojima ne smeta dosledno pisanje korenskim pravopisom, che pisati bez biljezhenja jotacie. Tako che pisati: zec, zecevi; stric, stricevi; klicati, klicjem ili klicam; (kao cicam, bacam, kucam, pecam, pucam); mlad, mladji; glad, gladju; grozd, grozdje; glodati, glodjem ili glodam (kao gledam, hodam); blag, blagji; dug, dugji; Bog, Bogji; lagati, lagjem ili lagam (kao dragam, rugam, trgam, vogam); tih, tihji; jahati, jahjem ili jaham, puhati, puhjem ili puham (kao kuham, poham, shtiham); jak, jakji; lak, lakji; rikati, rikjem ili rikam (kao shtrikam, brukam, drukam, prskam, slikam); dalek, dalji; paliti, paljevina; piliti, piljevina; sol, solju; taliti, taljiv; tanak, tanji; puniti, punjenje; roniti, ronjenje; zelen, zelenju; goniti, gonjah; visok, visji; pisati, pisjem ili pisam (kao glasam, kasam, nosam, stasam, stresam, iztresam); brat, bratja; list, listje; cvet, cvetje; smrt, smrtju; ljut, ljutji; platiti, platjen; nizak, nizji; brz, brzji; opaziti, opazen; lizati, lizjem ili lizam (kao vozam, srozam, puzam). Slichno i grm, grmje; grob, grobje; snop, snopje; zdrav, zdravje; glup, glupji; zhiv, zhivji; itd.

PISANJE VELIKIM SLOVIMA

Velikim pochetnim slovima treba pisati vlastita imena; rechi iz pochasti; prvu rech u rechenici; i prvu rech upravnog govora (citata) u navodnikima ako izrazhava podpunu misal.

Vlastita imena su osobna imena i prezimena; pseudonimi; imena bozhanstava (Bog, Isus, Sveti Petar, Gospa Medjugorska, Jupiter, Mars, Perun); imena blagdana (Uzkrs, Nova Godina, Dan Domovinske Zahvalnosti); imena naroda i stanovnika (Hrvati, Zagrebchani, Europljani); imena drzhava (Hrvatska, Austria, Sjedinjene Americhke Drzhave, Srbia); imena organizacia i ustanova (Hajduk, Nogometni Savez, Udruga Veterana, Hrvatski Sabor, Europska Unia, Organizacia Ujedinjenih Naroda); imena zemljopisnih i astronomskih objekata (Velebit, Sava, Dugi Dol, Trg Slobode, Severna Amerika, Mesec, Zemlja, Sunce, Veliki Medved, Iztok, Zapad, Sever, Jug); imena zhivotinja (Brundo, Miki, Shvrcho); imena dogadjaja i pokreta (Oluja, Bljesak, Domovinski Rat, Oktobarska Revolucia, Svetsko Nogometno Prvenstvo, Drugi Svetski Rat, Ilirski Preporod, Renesansa); imena pripadnika raznih pokreta (Dragovoljac, Ilirac, Franjevac, Isusovac, Taliban); imena predmeta (Plivadon, Zhlahtina, Titanik, Kinezki Zid, Marjan Ekspres); imena knjiga i knjizhevnh delo (Sveto Pismo, Balade Petrice Kerempuha, Smrt Smail-age Chengicha, Vechernji List); posvojni pridevi (Hrvatski, Dalmatinski, Slavonski, Bogji, Markov, Papin, Predsednikov); ter atributi (Ljudevit Posavski, Kreshimir Chetvrti, Nikola Shubich Zrinski) i nadimki vezani uz imena (Braco, Seka, Beba, Otac Domovine, Sveta Bracha).

Velikim pochetnim slovom treba pisati sve chlanove vlastitog imena (osim veznika i predloga): (Matica Hrvatska, Hrvatska Akademia Znanosti i Umetnosti, Katolichka Crkva, Banski Dvori, Bosna i Hercegovina, Brod na Kupi, Biograd na Moru, Gorski Kotar, Imotska Krajina, Dugi Otok, Skradinski Buk, Kvarnerski Zaljev, Blizki Iztok, Tihi Ocean, Crni Kontinent).

Rechi iz pochasti su nazivi poglavara drzhava i zemalja (Predsednik, Kralj, Sultan, Shah, Papa, Njegovo Velichanstvo, Njezina Ekscelencia).

Pochetak rechenice je prva rech iza rechenichnih znakova koji oznachuju kraj predhodne rechenice.

Upravni govor medju navodnikima iza dvotochke se pishe velikim pochetnim slovom.

SASTAVLJENO I RAZSTAVLJENO PISANJE RECHI

Slozhenice se pishu sastavljeno (nechovek, nevera, polubrat, pomajka, poochim, prachovek, dobrochudan, velikodushan, bezlichan, nevidljiv, prvorazredan, zimzelen, svashta, pokoji, itko, ishto, nishto, netko, dvadeset, dvadeseti, dvadesetina, izvan, pokraj, unatoch, uochi, eda, niti, premda, svakako, kadkad, kadgod, doista, donekle, napokon, medjutim, zajedno, ukratko).

Poluslozhenice se pishu tako da se izmedju sastavnih delova poluslozhenica stavlja crtica (autocesta, rak-rana, spomen-plocha, radio-stanica, Grhko-Rimski, Zrinsko-Frankopanska, tamno-plavi, dva-tri, kad-tad, amo-tamo, kako-tako, vishe-manje, poshto-poto, bi-ne-bi).

Negacia ne se pishe razstavljeno od glagola (iznimke: nisam, nemam, nestajem).

Kad se del rechi prenosi u novi redak, uz poslednje slovo na kraju redka, gde je rech razstavljena, stavlja se crtica (-).

KRATICE

Obične jednostavne kratice (abreviacije) se redovito pishu s točkom na kraju; točka je znak krachenja reči. Primeri običnih kratica su: g. (gospodin), god. (godina), v. (vidi), br. (broj), str. (strana), st. (stoleče), tj. (to jest), i sl. (i slično), i dr. (i drugo), npr. (na primer), itd. (i tako dalje), kbr. (kuchni broj), mn. (mnozhina), pl. (plural), jd. (jednina), sg. (singular), Sv. (Sveti), Bl. (Blazheni), Rkt. (Rimokatolik), Fr. (Francuzki), A.D. (Anno Domini), N.B. (Nota Bene), P.S. (Post Scriptum), N.N. (nomen nescio, netko nepoznat), M.P. i L.S. (mesto pečata, locus sigilli). Bez točke redovito se pishu samo kratice međunarodnih mernih i sličnih jedinica: m (metar), mm (milimetar), km (kilometar), g (gram), kg (kilogram), l (litra), dl (decilitra), s (sekunda), min (minuta), h (sat), V (volt), A (amper), Ω (ohm), W (wat), I (iztok), Z (Zapad), S (sever), J (Jug), N (North), S (South), E (East), W (West), HR (Hrvatska), IT (Italia), SLO (Slovenia).

Slozhene kratice etikete (akronimi) se pishu bez točke iza pojedinih slova i sva slova su velika: RH (Republika Hrvatska), EU (Europska Unia), SAD (Sjedinjene Američke Drzhave), MH (Matica Hrvatska), HAZU (Hrvatska Akademia Znanosti i Umetnosti). Slozhene kratice se mogu sklanjati. Padezhni nastavak pisan malim slovima odvaja se od kratice crticom: HAZU-a, HAZU-u, HAZU-om, HAZU-ov, INA (Industria Nafte), INA-e, INA-i, INA-u, INA-om, INA-in.

TUDJICE

Rechi stranog podretla se pishu prema pravilima koja obchenito vrede u Hrvatskom jeziku. Tadjice se pishu prema izgovoru ili prema pisanju u jeziku iz koga potechu. Tadjia vlastita imena se pishu u izvornom obliku (transliterirana ako dolaze iz nelatinicnih jezika).

PRAVOPIISNI ZNAKOVI

Pravopisni znakovi uključuju interpunkcijske ili rechenične znakove (u uzhen smislu) i opisne pravopisne znakove u shirem smislu.

Interpunkcijski ili rechenični znakovi se rabe za razstavljanje pisanog shtiva na rechenice i njezine delove. To su točka (.), upitnik (?), uzkličnik (!), zarez (,), točka-zarez (;), crta (–), dvotočka (:), navodnici (“ “, « »), polunavodnici (‘ ‘), zagrade (), [], { }, trotočka (...), i kosa crta (/).

Opisni pravopisni znakovi se rabe za obilježhivanje ili zamenjivanje pojedinih rechi. Tu su uključeni vech spomenuti znakovi točka (.), upitnik (?) uzkličnik (!), zarez (,), crta (–), dvotočka (:), navodnici (“ “, « »), zagrade (), [], { } i kosa crta (/), te pravopisni znakovi crtica ili spojnica (-), apostrof (‘), zvezdica (*), znak jednakosti (=), znakovi nejednakosti ili podretla (> <), naglaski (` , ` , ` , `), znak dugjine (¯), genitivni znak (^ , gen.) i neki drugi specifichni znakovi.

Točka

Kao interpunkcijski znak, točka se stavlja na kraju izjavnih rechenica.

Jadransko more je medju najlepshima na svetu.

Moj priatelj igra shah.

Kad zavrshim posal otichi chu na utakmicu.

Hrvatske auto-cestes su medju najboljima u Europi.

Točka se takodjer stavlja na kraju naslova, podnaslova i nadpisa kad nisu izdvojeni nego dolaze u tekstu.

Hrvatska Knjizhevnost. Pochetak Hrvatske knjizhevnosti je ...

Historijski Romani. Poznati Hrvatski historijski romani su ...

Matica Hrvatska 2010. Ovo novo proshireno izdanje obuhvacha ...

Vechernji List, 2011 Apr 15. U rubriki “Pisma Chitatelja“ autor opisuje stanje

Kao opisni pravopisni znak, točka se stavlja iza kratica (itd., npr., Prof., Dr., Ing.) i iza rednih brojeva (1., 2., 3., IV., V.). Točka se stavlja i onda kada iza nje dolazi koji drugi interpunkcijski znak:

Dr. Franjo Tudjman (1922. – 1999.) je bil prvi Hrvatski Predsednik.

Shto o tome misli Ivan M.?

Jao nama ako to sazna Nona R.!

Upitnik

Kao interpunkcijski znak, upitnik se stavlja na kraju upitnih rečenica.

Kolika je udaljenost između Zagreba i Rike?

Shto radite?

Koji vlak vozi za Split?

Jesi li pročital danasnje novine?

Hochesh li dochi na sastanak?

Upitnik se može (ali ne mora) pisati iza upitnog naslova.

Kako Igrati Majstorski Shah? Zashto je Nebo Plavo? Kome Zvona Zvone?

Upitnikom se može izraziti sumnja ili neproverenost tvrdnje.

Dinamo, najbolji klub u Europi?

Pronadjena mumia Ramsesa II?

Iza uzključnog pitanja i na kraju rečenica koje izražavaju upit i čudjenje ili nevericu može se pisati upitnik i uzključnik .

Kakva je to grdosia?!

Koliko ih je bilo, neverovatno?!

Lopove jedan, shto to radish?!

Pa zar to nie dosta?! Doista!?

Einstein nie izmislil teoriju relativiteta?!

Kao opisni pravopisni znak, upitnik unutar rečenice u zagrada izražava sumnju ili neslaganje.

Gotovina – kriv(?) za osovadanje Banovine. Pronadjen potopljeni brod Kralja Zvonimira(?).

Uzključnik

Kao interpunkcijski znak, uzključnik se stavlja na kraju uzključnih rečenica i reči te iza vokativa na kraju rečenice.

Neshto tako lepo josh nisam vidil!

Konachno si to napravil!

To je nasha pobjeda!

Zabranjen ulaz!

Gospodo!

Pomoch!

Dragi moj Ivane!

Chujte me ljudi!

Na kraju rečenica koje izražavaju umereni osećaj, zapoved ili želju može se pisati točka ili upitnik.

Hrvatsko je to more, sine.

Skochi slobodno, nishta ti ne che biti.

Kad bi barem pobedil na lutriji.

Draga majko, jesi li mi dobro?

Kao opisni pravopisni znak, uzključnik unutar rečenice u zagrada izražava izticanje ili izpravnost napisanog.

Na sam rodjendan zhena ga je ostavila(!) i otishla s drugim. Skochil je, zamisli(!) s vrha jarbola.

Zarez

Kao interpunkcijski znak, zarez se stavlja između pojedinih recheničnih delova radi lakšeg čitanja i razumevanja. Njime se odvajaju surechenice u slozhenim rechenicama i delovi koji ne pripadaju recheničnom ustrojstvu. Zarezom se također obilježavaju delovi koji se dodavaju, izticaju, nizaju ili nabrajaju.

On najradje letuje na moru, zimuje u planini i radi u gradu; kao i njegovi roditelji.

Upravitelj, pravi primitivac, se je na kraju suglasil s predlogom.

Njegov brat, koji je ozhenil bolnicharku, je sad u bolnici.

Bakarac, smeshten u kutu Bakarskog Zaljeva, je nekad bil poznato ribarsko mesto.

Bila je divna, topla, letna noch.

Pokraj mene je stajal ogroman, debeli chovek.

Voli novac, a ne voli raditi.

Narod je hodal u dugim kolonama: zhene, deca, starci, i na kraju muzhevi.

To velim, naravno, jer to verujem.

Drugim rechima, ne znash gde je Bakar.

Dame i gospodo, ovaj sastanak smo trebali odrzhati ranie, ali nismo mogli.

Bilo kako bilo, ova presuda je nepravedna.

Zagreb, 2011 August 15.

Kao opisni pravopisni znak, zarez se rabi kao decimalni znak kod pisanja brojeva (alternativno se točka rabi u istu svhu).

2,5 ili 2.5 (dva cela pet). U nizu decimalnih brojeva na mestu interpunkcijskog znaka mozhe se pisati točka-zarez umesto zareza: 2,5; 3,2; 4,6; 5,8; ... ili 2.5, 3.2, 4.6, 5.8, ...Slichno, kod pisanja velikih brojeva mogu se rabiti točka ili zarez: 852.641.438 ili 852,641,438 (osamstopedesetdva miliona shestochetrdesetjedna tisucha chetristotridesetosam).

Točka-zarez

Kao interpunkcijski znak, točka-zarez se stavlja između recheničnih delova slozhene rechenice tamo gde bi točka preoshtro, a zarez nedovoljno odelil pojedine delove koje zhelimo posebno naglasiti.

Kompjuter se mozhe rabiti: za reshavanje matematichkih problema; za projektiranje gradjevina i postrojenja; ili za igranje raznih igara.

Marko i Ana su ozhenjeni vech tri meseca, makar sluzhbeno; ali josh nisu proveli jedan dan zajedno.

Bili su suprotne naravi; ipak su ostali priatelji do kraja.

Rezultat je bil losh; medjutim, bolje nismo ni ocekivali.

Pod je bil tako prljav da se nie mogal oprati; po zidovima plesan; i nepodnosljiv smrad u zraku.

Konachni rezultat je bil sledechi: Dinamo, 34; Hajduk, 33; Rika, 29; ... i Mladost, 19.

Kao opisni pravopisni znak, točka-zarez se ne rabi.

Crta

Kao interpunkcijski znak, crta se stavlja umesto zareza ili točke-zareza za označivanje dužhe stanke ili jache naglaske.

Sve zhrtve i napori, nesebično darovani – brzo zaboravljeni.

Na otvorenom sam moru – sam samcat – a bura dolazi.

Trbushni ples – ako je to uobče umetnost – privlachi mnoge.

Kao opisni pravopisni znak, crta se stavlja za povezivanje, odelivanje i označivanje odnosa medju pojedinim samostalnim delovima.

Odnos “od – do”. Automobil je vozil brzinom 60 – 80 km na sat. Obično radimo 40 – 48 sati na tjedan. Auto-cesta Zagreb – Rika je duga 150 km. Vidi str. 5 – 9. Gledali smo utakmicu Dinamo – Hajuk. Brod vozi Rika – Split – Dubrovnik. Babich – Finka – Mogushev pravopis.

Dvotochka

Kao interpunkcijski znak, dvotochka se stavlja izpred upravnog govora; izpred nabranjanja; izpred opisa i objasnjanjanja predhodnog dela rechenice; i za posebno izticanje nezavisnih delova rechenice.

Otvoril je vrata i rekal: “Dobro doshli, dragi priatelji”.

Pored riba i rakova u ribarnici je bilo i glavonozhaca: hobotnica, sipa, liganja i totanja.

Molim te, kupi sledeche stvari: kavu, chaj, shecher, mleko i kruh.

Zabrinjava me samo jedna stvar: nema dovoljno izkustva.

Nitko nie progovoril: svi smo gledali u prazno izpred sebe.

Zaprepastil sam se gledajuchi taj prizor: nogama su ga udarali gde su stigli.

Kao opisni pravopisni znak, dvotochka se stavlja za označivanje odnosa.

Utakmica je zavrshila rezultatom 3 : 2 (tri prema dva). Podelili su imetak 50 : 50.

Navodniki

Kao interpunkcijski znak, navodniki se stavljaju kad se shto navodi onako kako je izgovoreno ili napisano (citat). U navodnikima se takodjer mogu pisati razni naslovi i nazivi.

Pital sam ju, “gde si bila?“, a ona meni, “shto te briga!”.

Julie Cezar proshapche: “I ti, Brute – sine moj!”.

«Svakih petdeset godina, na ovim prostorima pametni zashute; budale progovore – a fukara se obogati.», napisal je Ivo Andrich.

Krlezhin Petrica Kerempuh veli: “Nigdar ni bilo da nikak ni bilo, i nigdar ne bu da nekak ne bu”.

Novinar je izvestil da je sudac izjavil kako je obtuzhba «puna izmishljotina».

Zashto je rekla, “to je absolutna glupost”?

Matosheva pricha “Moch Savesti“ se smatra pochetkom Hrvatskog modernizma.

U Splitu igraju “Hajduk” i “Dinamo”.

Interpunkcijski znakovi se stavljaju unutar navodnika kad se odnose izkljuchivo na citat medju navodnikima, a interpunkcijski znakovi koji ne pripadaju navedenom tekstu se stavljaju izvan navodnika.

Kao opisni pravopisni znak, navodniki izrazhavaju preneseno, suprotno ili netochno znachenje.

Vec dva meseca “zaboravlja“ vratiti novac. Bash je to “ugodan“ vonj. To ti je “velika nada“ nasheg nogometa.

Polunavodniki

Kao interpunkcijski znak, polunavodniki se stavljaju kad se unutar navodnika nadju rechi koje su vech oznachene navodnikima (citat unutar citata).

On je izjavil: «Siguran sam da sam chul kako je rekla, ‘To je absolutna glupost!’».

Profesor je posebno naglasil: “Jedinstveni prikaz duhovne traume u romanu ‘Na Rubu Pameti’ je remek-delo Miroslava Krlezhe.“

Napisal je: “Najznachajnie shto je rekla celu vecher je ‘sbogom’, na odlazku“.

Interpunkcijski znakovi se stavljaju unutar polunavodnika kad se odnose izkljuchivo na citat medju polunavodnikima, a izvan polunavodnika kad se odnose na celu rechenicu.

Kao opisni pravopisni znak, polunavodniki se ne rabe.

Zagrade

Kao interpunkcijski znak, zagrade se stavljaju kad se daju dopune i objasnjenja bez posebno jakog naglaska.

Dr. Horvat (ne lechnik) pishe novele i pesme.

On je vrlo uchen (premda mu to nitko ne bi rekal) i uz to veliki avanturist.

Bil je nizak (za nashe poimanje), ali jak kao div.

Kao opisni pravopisni znak, zagrade se stavljaju za skracheno oznachivanje istoznachnih i raznoznachnih rechi te za oznachivanje jedinica kod nabrajanja.

(pre)nositi = nositi i prenositi; (za)biljezhiti = biljezhiti i zabiljezhiti; oznachi(va)ti = oznachiti i oznachivati; (su)rechenica = rechenica i surechenica; (pr)opis = opis i propis.

Katastrofu su uzrokovala tri faktora: (1) potres, (2) tsunami i (3) nuklearno zrachenje. Ili [..... (a) potres, (b) tsunami i (c) nuklearno zrachenje.]

Trotochka

Kao interpunkcijski znak, trotochka se stavlja tamo gde je izostavljen del teksta ili kad se oznachava izprekidani govor.

Doshal sam, pozdravil, naklonil se ... onda sam sel za stol.

Nastal je ozbiljan, neočekivan problem...!

Velim vam ... chujte, ... to ne mozhe tako ... propast chemo ...!

Iza trotochke na kraju rechenice stavljaju se odgovarajuchi rechenichni znakovi kao u punom tekstu.

Kao opisni pravopisni znak, trotochka se ne rabi.

Kosa crta

Kao interpunkcijski znak, kosa crta se stavlja za odvajanje stihova u horizontalnom sledu.

Dvema kosim crtaama se odvajaju kitice.

U slutnji, u chezhnji daljine, daljine; / u srdcu, u dahu planine, planine. // Malena mesta srdca moga, / spomenik Bracha, Imotskoga. (Tin Ujevich)

Kao opisni pravopisni znak, kosa crta se stavlja za oznachivanje omera, alternativnih odnosa i istovrednosti.

1/2 = jedna polovina; slovopis/grafia = slovopis odnosno grafia; pravopis/ortografia = pravopis odnosno ortografia. Bura i/ili poledica su uzrok nesreche. Izbor je ili/ili. Shkolska godina 2010/2011.

Crtica

Kao interpunkcijski znak, crtica se ne rabi.

Kao opisni pravopisni znak, crtica se stavlja za povezivanje, odelivanje i oznachivanje odnosa medju pojedinim uzko vezanim delovima.

Radio-aparat. 10-godishnjica. Ivana Brlich-Mazhuranich. Ana-Maria. 100-ti put. HDZ-ovac. Hrvatsko-Srbski odnosi. Poslano iz SAD-a. Razstavljnje rechi kao pu-to-va-nje, vre-men-ski.

Apostrof

Kao interpunkcijski znak, apostrof se ne rabi.

Kao opisni pravopisni znak, apostrof se stavlja za oznachivanje izostavljenog dela rechi.

je l' tako = je li tako; nesh' mochi = ne chesh mochi; stan' da = stani da; '11-te = 2011-te.

Zvezdica

Kao interpunkcijski znak, zvezdica se ne rabi.

Kao opisni pravopisni znak, zvezdica (jedna ili vishe) se stavlja uz rech ili rechenicu kao upozorenje na tumachenje, napomenu ili podatak napisan izpod ili iza teksta. Istoj svrhi bolje sluzhe brojevi.

Babun* je zgrabil jazavchara** i raztrgal ga je na komade; ili babun⁽¹⁾ je zgrabil jazavchara⁽²⁾ ...

*vrsta majmuna, **vrsta pasa ili (1) vrsta majmuna, (2) vrsta pasa

Znak jednakosti

Kao interpunkcijski znak, znak jednakosti se ne rabi.

Kao opisni pravopisni znak, znak jednakosti se stavlja za oznachivanje istoznahnih rehi ili jednakosti u matematiki.

Kad = kada; uz = uza; $2 + 3 = 5$.

Znakovi nejednakosti i podretla

Kao interpunkcijski znak, znakovi nejednakosti se ne rabe.

Kao opisni pravopisni znak, znakovi nejednakosti i podretla oznachuju kad je neshto veche ili manje.

> vechi od, < manji od, $5 > 3$, $3 < 5$.

U jezikoslovlju > znachi da se rech iza znaka razvila od rechi izpred znaka, posal > posao;

< znachi da se rech izpred znaka razvila od rechi iza znaka, posao < posal.

Naglaski i znak dugjine

Kao interpunkcijski znak, naglaski i znak dugjine se ne rabe.

Kao opisni pravopisni znak, naglaski i znak dugjine oznachuju ton i dugjinu slogova i pishu se iznad samoglasnika.

˘ = kratkosilazni (grad, luk, pas, brat, kucha). Pada grad. Ljuti luk. Ugrizal ga je pas.

˘ = kratkouzlazni (kuluk, kundak, zhena, sestra). Kuluk su plachali selaki. Kundak od pushke.

ˆ = dugosilazni (grad, luk, pas, meso). Idem u grad. Luk je del kruzhne krivulje. Ima tanak pas.

ˆ = dugouzlazni (ruka, kada, luka). Splitska luka. Senjska ruka.

ˆ = znak dugjine za duge nenaglasene vokale (junak, maladost, ludost). On je junak.

Neki drugi pravopisni znakovi

Od drugih pravopisnih znakova spomenut chemo: ° (stupanj), % (postotak), & (et, i), # (broj), ¶ (paragraf), § (odjeljak), ~ (tilde, znak ponavljanja), © (copyright, autorsko pravo) i @ (at).

POGOVOR

Za vechinu ljudi koji svakodnevno pisaju obichnu ekspozitornu prozu sadashnji Hrvatski pravopis(i) je nepotrebno kompliciran i nelogichan, te predstavlja stupicu za pogreshke i zapreku lakom izrazavanju i razmisljanju. Stanje je tezhko i potreban je logichniji i jednostavniji Hrvatski pravopis.

Problem u svim strukama je kad struchnjaki ne vode rachuna o potrebama svojih mushteria, vech samo o svojoj znanosti. Tada znanost postaje sama sebi svrha i cilj, shto ne bi smelo biti s pravopisom. Pismo treba biti sredstvo za komuniciranje i sluzhiti svima, a ne samo struchnjakima za prouchavanje. Posledice su josh gore, jer tada ljudi ne mare za pravopis, vech pisaju prema osobnom nahodjenju, "pishi kako govorish", a chitatelj zatim "govori kako pishe" i krug u kom se nered i zbrka razmnazhaju je dovrshen.

Pisanje i govor su dve razlichite stvari. Pravopis je ortografska konvencija, dogovor kako preslikati jezik i govor na papir – skup pravila kako pisati, a ne pravila kako govoriti i izgovarati. Pravilo "pishi kako govorish i chitaj kako pishe" ne samo da je loshe, vech ga je nemoguche dosledno primeniti. Nastojanje da se to chini, stalno zahteva nova pravila pisanja i stvara nove iznimke. Koliko puta se je Hrvatski pravopis promenil u zadnjih 50 godina?! Pravila pisanja trebaju biti logichna i trajna (ili barem trajnia), a govor i izgovor neka se menjaju prema okolnostima. Brojna pravila glasovnih promena (i josh brojnie iznimke) bi trebali biti stvar govora i izgovora, a ne pravopisa

Potreban nam je pravopis koji je logichan, shto je moguche jednostavniji i sa shto manje iznimaka. Izvorni Hrvatski korenski (morfonologijski ili etimologijski) pravopis je mnogo logichniji i pojmovno jednostavniji od fonologijskog pravopisa. Korenski pravopis je stalan jer se pisanje prefiksa, korena i sufiksa (morfema) ne menja prema izgovoru. Suprotno tome, fonologijski pravopis sa brojnim glasovnim promenama, stvara nelogichnu zbrku u pisanju. Ako u pismu govornog niza (rechenice) ne biljezhimo glasovne promene, zashto bi ih biljezhili u rechima i to sa brojnim iznimkama? Npr. "obogatit chete se" ne pishemo "obogatichetese" (kao u Srbskom pravopisu), ali pishemo posvojni pridev od pisac, pishchev; ili prezent od kosati koshchem; ili dativ od streha, stresni; ili plural od list, lishche; ili sudac, suci. Tu se morfemi gube i to nie niti logichno niti lepo. Treba nauchiti stotine takvih primera da bi se pisalo prema pravilima bez pogreshaka.

Zato treba prihvatiti izvorni Hrvatski korenski pravopis koji je jednostavniji i logičniji od fonologijskog, te pisati ekavsko-ikavski. Tim izborom nie izključena mogućnost govora ekavicom, ikavicom, jekavicom ili ijekavicom, te raznim narečjima. Isto tako, sva pravila glasovnih promena (vokalizacija, palatalizacija i dr.) ostaju nepovredjena, samo nisu u pravopisu (u pisanju) vech u govoru i izgovaranju rechi. Takav pristup che poticati nove fonologijske studie i obogatiti Hrvatski jezik. **Zashto ne bismo pisali logično i jednostavno, i govorili tako da nas drugi razumiu?**

Pri izboru pravopisa treba prihvatiti sledecha nachela i smernice:

- Pravopis treba sluzhiti svima, a ne samo znalcima.
- Pravopis treba biti trajan, a ne promenljiv od izdanja do izdanja.
- Pravopis treba biti logičan i jednostavan.
- Pravopis treba biti sveobuhvatan sa shto manje iznimaka.

Kad bi pravopis bil napisan prema tim kriterijima, morfonologijska pravila bi bila usvojena dosledno i striktno.

Glede slovopisa (grafie), nefonemski slovopis i dvoslovni grafemi ch, dj, lj, nj, sh, i zh su praktičniji nego fonemski slovopis i jednoslovni grafemi sa diakritičkim znakovima, jer u njima dolaze samo slova koja postoje u svim latinichnim jezikima i u svim kompjuterskim programima. Medjutim, to nie toliko vazhno, pa bi fonemski slovopis i grafemi sa diakritičkim znakovima mogli takodjer sluzhiti u Hrvatskom pisanju. Puno vazhnie je pitanje pravopisa (ortografie).

Navike je tezhko menjati i mnogi su instinktivno protiv promena, ali kad uvide prednosti boljeg pravopisa lakje che ga prihvatiti. Na tome treba raditi. Bez toga, ljudi che i dalje lutati dezorientirani, delovati na bazi osechaja i emocia umesto razuma i logike, i razsipati snage na male nesuglasice. Pravopis(i) che se i dalje menjati od izdanja do izdanja, a mi chemo biti sve manje pismeni.